

פרשת דוד ואביגיל – רגע מכונן בחיי דוד

1. מצד אחד, המקרא אינו חושך את שבטו וביקורתו מנבל. הוא מתארו בלשון: "והאיש קשה ורע מעללים (פס' ג)". בפסוק לח המקרא דן את מותו של נבל כעונש על התנהגותו כלפי דוד: "ויגף ה' את נבל וימת" ועוד. ולעומת זאת אין במקרא מלה אחת של ביקורת על התנהגותם של אביגיל ודוד; וההתרשמות היא, שהוא רואה אותם באור חיובי (להבדיל, למשל, מראיית המקרא את דוד בפרשת בת שבע). (הרב מדן, 'אמר נבל בלבו אין אלהים', מגדים ד').

2. וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל

וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אֲבִיגַיִל

וְהָאִשָּׁה טוֹבַת שְׂקָל וִיפַת תֹּאֵר

וְהָאִישׁ קָשָׁה וְרַע מַעֲלָלִים

3. ויבואו נערי דוד וידברו - וכו', גם זה הוצעה להודיע פחיתות נבל, א) שאחר שספר מהות השליחות שהיו דברי ריצוי ותחנונים ולא היה בס שום דופי שבעבורו יבזה אותם ויחרפם, הקדים לבל תחשב שהנערים שינו את הדברים עז"א כי דברו ככל הדברים האלה - בלי שינוי, ב) בל תחשב שדברו זאת בשם עצמם ולכן עט בהם עז"א כי דברו בשם דוד - ג) בל תאמר שאח"כ הוסיפו דברים שבעבורם עלתה חמתו עליהם עז"א וינוחו - ולא דברו אח"כ מאומה (מלבי"ם ט')

4. ולפי דעתי, העושה טובת חנם יקרא נדיב ומשלם רעה למי שהטיב עמו יקרא נבל, והוא שאמר (ישעיה לב ה) לא יקרא עוד לנבל נדיב, כי הוא הפכו ולכך אמרו על נבל הכרמלי (ש"א כה כה) כשמו כן הוא נבל שמו ונבלה עמו, כי דוד עשה עמו טובה גדולה ושמר את כל אשר לו, והוא לא רצה לשלם לו גמול ויעט במלאכיו ויבזהו (רמב"ן דברים לב,ו)

5. דבר אחר על מות לבן. על מיתת נבל, כאותיות לבן כן אותיות נבל, ולמה כתיב לבן ולא נבל, שהוא דומה במעשיו ללבן (מדרש תהלים (בובר) מזמור ט, סעיף יז)

6. א. הִיִּיתִי בַּיּוֹם אֲכַלְנִי חֶרֶב וְקִרַּח בְּלִילָה (בראשית ל"א, מ)
חֹמֶה הָיוּ עֲלֵינוּ גַם לַיְלָה גַם יוֹמָם (שמי"א כ"ה, טז)
- ב. רָחֵלֶיךָ וְעֵזְרֶיךָ לֹא שָׁפְלוּ וְאֵילֵי צֹאנְךָ לֹא אֲכָלְתִּי. טִרְפָּה לֹא הִבֵּאתִי אֶלֶיךָ (בראשית ל"א, לח-לט)
- ג. לֹא הִכְלַמְנוּם וְלֹא נִפְקַד לָהֶם מְאוּמָה (שמי"א כ"ה, ז)
וַתַּחֲלֹף אֶת מִשְׁפָּרְתִּי עֲשָׂרַת מָנִים (בראשית ל"א, מא)
וַיִּשָּׁב לִי רֶעֶה תַּחַת טוֹבָה (שמי"א כ"ה, כא)
- ד. וְלָבֶן הָלַךְ לְגֹזֵז אֶת צֹאנוֹ וַתִּגְנֹב רָחֵל אֶת הַתִּרְפִּים אֲשֶׁר לְאִבֶּיהָ. וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת לֶבֶן הָאֲרָמִי עַל בְּלִי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא (בראשית ל"א, יט-כ)
- ה. וַיִּשְׁמַע דָּוִד בְּמִדְבָּר כִּי גִזַּז נָבָל אֶת צֹאנוֹ. וַיִּשְׁלַח דָּוִד עֲשָׂרָה נְעָרִים (שמי"א כ"ה, ד-ה)
וַיִּגְדַּל לָבֶן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב. וַיִּקַּח אֶת אַחִיו עִמּוֹ וַיִּרְדְּף אַחֲרָיו דָּרָךְ שְׁבַעֶת יָמִים... וַיָּבֹא אֶל-לֵהִים אֵל לָבֶן הָאֲרָמִי בְּחֹלֶם הַלַּיְלָה (בראשית ל"א, כב-כד)
וַיְהִי כַּעֲשָׂרַת הַיָּמִים וַיִּגַּף ה' אֶת נָבָל וַיָּמָת (שמי"א כ"ה, לח)

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ד

ו. אֶת עֲנִי וְאֶת יָגִיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים וַיִּזְכֵּךְ אֶמְשׁ (בראשית ל"א, מג)
בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר רָב אֶת רֵיב חֲרָפְתִּי מִיַּד נָבֵל (שמו"א כ"ה, לט)

7. והוא בן בליעל מדבר אליו - אדונינו בן בליעל מדבר אליו אם היינו מדברים אליו היה גוער בנו לכן את דעי מה תעשי ויתכן לפרשו על דוד כלומר דוד בן בליעל מדבר לאדונינו על הדבר הזה אלא יבא ויכלה הכל עם חילו (רד"ק שם, יז)

8. אביגיל דכתיב והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר בסתר ההר מן ההר מיבעי ליה אמר רבה בר שמואל על עסקי דם הבא מן הסתרים נטלה דם והראתה לו אמר לה וכי מראין דם בלילה אמרה לו וכי דנין דיני נפשות בלילה אמר לה מורד במלכות הוא ולא צריך למידייניה אמרה לו עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם אמר לה ברוך טעמך וברוכה את אשר כליתני [היום הזה] מבא בדמים דמים תרתי משמע אלא מלמד שגילתה את שוקה והלך לאורה שלש פרסאות אמר לה השמיעי לי אמרה לו לא תהיה זאת לך לפוקה זאת מכלל דאיכא אחרייתי ומאי ניהו מעשה דבת שבע (בבלי, מגילה יד ע"א-ע"ב)
[ירושלמי, סנהדרין ב, ג: "מלמד שתבעה לתשמיש, מיד הוציאה כתמה והראת לו. אמר לה: יוכי רואין כתמין בלילה? אמרה ליה: ולא ישמעו אזניך מה שפיק מדבר? כתמין אין רואין בלילה, ודיני נפשות דנין בלילה?..."]

9. א. וְהָיָה עֵשׂוּ בָּא וְעָמּוּ אַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ (בראשית ל"ג, א)
וַיַּעֲלֵוּ אַחֲרָיו דָּוִד כְּאַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ (שמו"א כ"ה, יג)
ב. וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי... וְאַמְרָתֶם גַּם הִנֵּה עֲבָדְךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ (בראשית ל"ב, טז-כ)
וַתֹּאמֶר לְנַעֲרֶיהָ עֲבְרוּ לִפְנֵי הַנָּנִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה (שמו"א כ"ה, יט)
ג. קַח נָא אֶת בְּרָכְתִּי אֲשֶׁר הֵבֵאתָ לָךְ (בראשית ל"ג, יא)
וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵבִיא שְׁפָחֶךָ לְאֹדְנִי (שמו"א כ"ה, כז)
ד. וְאַמְרָתָ לְעֲבָדְךָ לַעֲקֹב... גַּם הִנֵּה עֲבָדְךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ (בראשית ל"ב, יח-כ)
בִּי אֲנִי אֹדְנִי הָעוֹן וְתִדְבֹּר נָא אִמְתָּךְ בְּאֶזְנֶיךָ וְשִׁמְעַתְּ אֶת דְּבָרֵי אִמְתָּךְ. אֵל נָא יִשְׁמַע אֹדְנִי אֶת לְבֹ (שמו"א כ"ה, כד-כה).
ה. קַח נָא אֶת בְּרָכְתִּי אֲשֶׁר הֵבֵאתָ לָךְ (בראשית ל"ג, יא);
וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵבִיא שְׁפָחֶךָ (שמו"א כ"ה, כז).
ו. וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה שִׁבְעַת פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אַחֲיו (בראשית ל"ג, ג)
וַתֵּרָא אֲבִיגַיִל אֶת דָּוִד וַתִּמְהַר וַתִּרְדַּח מֵעַל הַחֲמֹר וַתִּפֹּל לְאַפִּי דָוִד עַל פְּנֵיהָ וַתִּשְׁתַּחֲוּ אֶרֶץ (שמו"א כ"ה, כג)
ז. וַיִּפְצַר בּוֹ וַיִּקַּח (בראשית ל"ג, יא)
וַיִּקַּח...מִידָּה (שמו"א כ"ה, לה)

10. וכיוון שראה שמואל את דוד אדמוני, דכתיב: וישלח ויביאהו והוא אדמוני (טז, יב) נתיירא אמר: אף הוא שופך דמים כעשו אמר לו הקב"ה עם יפה עינים (שם) – עשו מדעת עצמו הורג, אבל זה מדעת סנהדרין הוא הורג (בראשית רבה סג, ח)

11. בריחת דוד לפלשתים

המפגש עם שאול (במדבר עין גדי)

דוד ונבל הכרמלי

המפגש עם שאול (במדבר זיף)

בריחת דוד לפלשתים

12. שני הסיפורים אודות דוד בחצר המלך הפלישתי הם איפוא שני שלבים, הזורים אור זה על זה, בעיצוב סיפור צמיחתו מפליט נרדף למנהיג צבאי, העתיד לתפוס קל מהרה את המלכות על יהודה וישראל (זקוביץ, דוד, עמ' 60).